

Փոլ Գալինեանի Ֆիլմը Մեծ Խանդավառութիւն Ստեղծեց Աւստրալիոյ Մէջ

ՍԻՐԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

Փոլ Գալինեան, շուրջ քառասուն տարիներու լուսանկարիչի իր փորձառութեամբ եւ շարժանըկարի արուեստին լաւագէս ծանօթ ու վկայեալ արուեստագէտ, ամերիկահայ գրող ու իր գրական գործերով համաշխարհային դէմք դարձած՝ Ուիլիըմ Սարոյեանի հանդէպ իր սէրն ու հիացումը գործնական, շօշափելի դարձնելու իղձով տարւած, անոր մասին պատրաստած է վաւերագրական ժապաւէն մը: «Ուիլիըմ Սարոյեան, Մարդը Գրողը» վերնագրին տակ: Ժապաւէնը այնքա՛ն յաջող է իր նկարներով, ներկայացման ձեւերով, երաժշտութեամբ ու արուեստի բժախնդութեամբ, որ միջազգային վաւերագրական ֆիլմերու փառատօներուն մասնակցելով, վեց մրցանակներ շահած է, հինգը ֆիլմի հեղինակին համար եւ մէկը ֆիլմի երաժշտութեան հեղինակին:

1994-ի Ապրիլին, Հիւսթընի 27-րդ Միջազգային Ֆիլմերու Փառատօնին, 57 վաւերագրական ֆիլմերու մէջ, շահեցաւ (Finalist Award) երրորդ մրցանակը: 1995-ի Յունիսին, ցուցադրուեցաւ Մոնթրէալի Միջազգային Ֆիլմերու սրահներուն մէջ: Յաջորդ ամսուն, Ֆիլատելֆիոյ 18-րդ Միջազգային Ֆիլմերու Փառատօնին, մասնակցող 12 ազգերու մէջ, շահեցաւ (Gold Award, for Best Documentary Film) Ոսկի Մրցանակը, վաւերագրական լաւագոյն ֆիլմի համար: Նոյն տարուայ Հոկտեմբերին, Գոլոմպոսի 43-րդ Միջազգային Ֆիլմերու Փառատօնին, 80 վաւերագրական ֆիլմերու մէջէն, երեք մրցանակներու արժանացաւ, առաջին երկուքը՝ (Recognition of Excellence) լաւագոյն ճանաչումի արժանիքով, (The Arts) արուեստի եւ (The Humanities) մարդասիրական բաժնին մէջ, իսկ երրորդը (Honorable Mention, for Script Writing) պատուական յիշատակումի արժանիքով, ֆիլմի պատմագրութեանը համար: 1996-ի Յունիսին, Ֆիլատելֆիոյ 19-րդ Միջազգային Ֆիլմերու Փառատօնին, ֆիլմի երաժշտութեան հեղինակ՝ Փոլ Նազլիկեան, շահեցաւ (Honorable Mention, for Music Score) պատուական յիշատակումի արժանիքով, ֆիլմին երաժշտութեան համար, 22 ֆիլմերու մէջ:

Սարոյեանի մասին Գալինեանի պատրաստած վաւերագրական այս ֆիլմը գրաւած ըլլալով Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան ուշադրութիւնը՝ իբրեւ դաստիարակչական միջոց մեր ժողովուրդը աւելի մօտեցնելու Սարոյեանի կեանքին ու գործին, հովանաւորութեամբ իր բոլոր մասնաճիւղերուն ի Սփիւռս աշխարհի, կազմակերպած է ֆիլմի ցուցադրութեան համաշխարհային շրջապտոյտ մը: Իսկ Գալինեան, իր կնոջ՝ Արաքսիի հետ, գնահատելով Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան այս ծրագիրը, որոշած են ֆիլմի ցուցադրութիւններու հասոյթը նուիրել ՀԲԸՄ-ին:

Շրջապտոյտներու շարքը սկսած է 1995-ի Դեկտեմբերին եւ տակաւին կը շարունակուի: Գալինեաններու ցարդ երեք երկիրներու՝ Միացեալ Նահանգներու, Գանատայի եւ Աւստրալիոյ, 13 քաղաքներու մէջ ներկայ եղած են իրենց ֆիլմին ներկայացումներուն, որոնք պիտի շարունակուին Եւրոպայի, Հարաւային Ամերիկայի, Միջին Արեւելքի եւ Հայաստանի մէջ:

Հոն, ուր այս ֆիլմը ներկայացուած է, ստեղծած է խանդավառութիւն եւ հետաքրքրութիւն Ուիլիըմ Սարոյեանի անձին ու գործին շուրջ, ո՛չ միայն Հայ հանդիսականներու մօտ, այլ եւ օտար: Մասնաւորաբար Հայ նոր սերունդին, որոնք ներկայ եղած են ցուցադրութեանց, հայկական, հայրենասիրական նոր, շինիչ ու վարակիչ ոգիով մը լեցուած են:

Վերջերս, Գալինեանները ամիս մը Աւստրալիոյ գանազան քաղաքներուն մէջ ներկայ եղան ՀԲԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղերուն կազմակերպած ֆիլմի ցուցադրութիւններուն ու գոհունակ սրտով վերադարձան իրենց բնակավայրը՝ Ֆրէզնօ, իրենց հետ բերելով անմոռանալի յիշատակներ: Այս առթիւ փափաքեցանք հարցազրոյց մը ունենալ իրենց հետ, ծանօթանալու ֆիլմի պատրաստութեան, ֆիլմի ցուցադրութեանց եւ հայկական այլազան գաղութներու հակազդեցու-

թեանց՝ ֆիլմի նիւթին, Սարոյեանի անձին եւ Հայապահպանման զանազան երեսներուն:

-Ե՞րբ մեկնեցաք Աւստրալիա եւ ինչպէ՞ս ընդունուեցաք տեղւոյն ՀԲԸՄ-ի մասնաճիւղերուն կողմէ:

-ՀԲԸՄ-ի Սիտնիի եւ Մելպուրնի մասնաճիւղերուն հրաւերով, տիկինս՝ Արաքսին ու ես, Յունիս 6, 1996-ին Աւստրալիա մեկնեցանք, Յունիս 9-ին Սիտնիի եւ Յունիսի 16-ին Մելպուրնի մէջ, Ուիլիըմ Սարոյեանի մասին իմ պատրաստած «Ուիլիըմ Սարոյեան, Մարդը Գրողը» վաւերագրական ֆիլմը ներկայացնելու: Շուրջ 14.5 ժամ հաճելի թռիչքէ ետք, հասանք Սիտնի: Օդակայանին մէջ, ծաղիկներով, պտուղներու սակարով, ջերմօրէն դիմաւորուեցանք ՀԲԸՄ-ի Վարչութեան Ատենապետ Պրն. Վահէ Արթինեանի, իր միութեան անդամներուն, ինչպէս նաեւ Պէյրութի մեր դրացի Գահրամանեան ընտանիքին կողմէ, ապա առաջնորդուեցանք մեր պանդոկը:

Շարաթ մը յետոյ նոյն ջերմութեամբ ընդունուեցանք Մելպուրնի մասնաճիւղի Ատենապետուհի Տիկին Տիանա Չաքըրեանի եւ Տիկին Մարալ Չորպաճեանի կողմէ:

Երկու շաբաթ հիւրն էինք ՀԲԸՄ-ի: Մնացեալ օրերուն Տիկին Մարի Գահրամանեանի, որ սիրալոյսով իր տունը արամադրեց մեզի: Դժբախտաբար մէկ ամիսը շուտ անցաւ եւ չկրցանք գոհացնել մեզի եղած բոլոր հրաւերները: Վերստին հանդիպելու մաղթանքներով, վերադարձանք Ֆրէզնօ:

-Ներկայացումները գոհացուցի՞նք ձեզ: Ինչպէ՞ս անցուցիք ձեր ազատ ժամերը եւ ընդհանրապէս ի՞նչ են ձեր տպաւորութիւնները Աւստրալիոյ եւ ժողովուրդի մասին, որոնց հետ ծանօթացաք:

-Աւստրալիոյ ժողովուրդին համար մեծ անակընկալ եղաւ այս ֆիլմը: Ներկայացումները շատ լաւ անցան: Պէտք է ըսեմ, որ երկու մասնաճիւղերն ալ լաւ կազմակերպուած էին: Գնահատանքի արժանի են Սիտնիի մասնաճիւղի ատենապետ Պրն. Վահէ Արթինեան եւ Մելպուրնի մասնաճիւղի Ատենապետուհի Տիկին Տիանա Չաքըրեան: Երկուքն ալ կարելի աշխատանքը տարած էին, որպէսզի ձեռնարկները յաջող անցնէին: Երկու քաղաքներուն մէջ ալ, ձեռնարկներուն համար օգտագործուած թատերասրահները թէ՛ հանգստաւէտ էին եւ թէ՛ օժտուած՝ ֆիլմի ցուցադրութեան համար լաւագոյն գործիքներով: Գնահատանքի բազմաթիւ խօսքեր ըսուեցան ֆիլմին առընչութեամբ եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ գոհացած ու լաւ տպաւորութեամբ:

Աւստրալիոյ մէջ առաջին անգամ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց երկրին մաքրութիւնը: Սիտնի, Մելպուրն եւ Քանպերա քաղաքները ունին իրենց ինքնուրոյն գեղեցկութիւնը: Կարծէ յիշել Սիտնիի Օփերայի աշխարհահռչակ շէնքը եւ 305 մեթր բարձրութեամբ աշտարակը, որուն գագաթին պտըտկող ճաշարանին մէջ ՀԲԸՄ-ական գոյգերու հետ շատ հաճելի երեկոյ մը անցուցինք, վայելելով քաղաքի ընդհանուր տեսարանը: Հիւրասիրութիւններն ու պտոյտները բազմաթիւ էին: Ամիս մը, ամէն օր, մեզ յարգեցին ու պատուեցին Արթինեանները, Չաքըրեանները, Գոլոմպոսեանները, Իսկէնտէրեանները, Տէրտէրեանները, Չորպաճեանները, Շահինեանները, Վարդապետ Թոթոնճեանը, Չաքմաքները, Իշկիւզարները, Կիւլպէնկեանները, Յակոբեանները, Տիգրանեանները, Գարակելիեանները, Մովսէսեանները, Տիւզեանները եւ Գահրամանեաններու ընդհանուր գերդաստանը:

Այս ճամբորդութիւնը առիթ ընծայեց մեզի ծանօթանալու Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Գարեգին Ս. Արք. Գազանճեանին եւ Գերշ. Տ. Շահան Ս. Արք. Սվաճեանին հետ, իրենց հովուական այցելութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վարուժ եւ Սիլվիա Իսկէտէրեաններու շքեղ բնակարանին մէջ, հիւրասիրութեան մը ընթացքին: Ծանօթացանք նաև Աւստրալիոյ Հայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աղան Ս. Արք. Պալիոգեանի:

Մեզ մեծապէս տպաւորեց ի պատիւ մեզի տրուած եւ Սարոյեանի յիշատակին նուիրուած ՀԲԸՄ-ի Ալէքսանտր դպրոցի սաղանդաւոր ա-

Փոլ Գալինեան Սիտնիի ՀԲԼՄ Ալեքսանտր Վարժարանին մէջ

շակերտներուն բարի գալուստի Հանդէսը: Մարոյեանի Հոգին կ'ապրէր իւրաքանչիւր աշակերտի սրտին մէջ: Ես ինչ որ տեսայ այդ օրը, եթէ Մարոյեանը տեսնէր, վստահ եմ որ շատ, շատ Հպարտ պիտի գգար ինքզինք մեր նոր սերունդով:

Յունիս 16-ին, Փիլիմ ցուցադրութենէն ետք, Մելուրնի ՀԲԼՄ-ի Ատենապետուհի Տիկին Զաքարեան, Հայու արպարով, ջրաներկի գեղեցիկ գործ մը նուիրեց մեզի, ինչպէս ի պատիւ մեզի տրուած Հրածեչտի երկնայթիւն, Սիտնիի ՀԲԼՄ-ի Ատենապետ Պրն. Արթիւնեան՝ ճաշակաւոր փորագրութեամբ խորհրդանշական փառք մը: Իւրաքանչիւր անձէ մեզի Հեա բերինք անժողովայնի եւ քաղցր յիշատակներ:

Հաս մեր տեղեկութիւններուն, ձեր Փիլիմ մեծ յաջողութիւն գտած է եւ խանդավառութիւն ստեղծած՝ մանաւանդ Հետաքրքրութիւն արթնացուցած է Աւստրալիա Հայ նոր սերունդին մէջ: Կարելի է արդեօք այս մասին բացատրութիւններ ունենալ:

- Խոստովանիմ, ակնկալածէս աւելին եղաւ: Հետաքրքրութիւն ստեղծող գլխաւոր պատճառը անշուշտ ինք՝ Ռելիքիմ Մարոյեանն էր, խօսքի ու Փիլիմի ընդմէջէն, իսկ խանդավառութիւն ստեղծողները եղան միութեան ատենապետները եւ կարգադիր յանձնախումբերու անդամները: Փիլիմը միջոց մըն էր Մարոյեանը ծանօթացնելու: Մեր Աւստրալիա մեկնումէն շաբաթներ առաջ, արդէն Հոն սկսած էին իտալի Մարոյեանի մասին եւ Հետաքրքրութիւն ստեղծել: Ծրէզնոյէ չմեկնած, նոյն նպատակով, Հեա ճայնով Հարցազրոյց ունեցած էին Տիկին Էվանեանի եւ Օր. Իսկէն-սէրեանի Հեա, Սիտնիի ռատիօկայաններուն Համար: Սիտնի Հասնիէս յետոյ ալ վեց անգամ Հարցազրոյց ունեցայ SBS-World View Օր. Taric-ի Հեա երկու անգամ, ABC-Arts Today՝ Իկ. Sorenson-ի, Տիկին Էվանեանի, Պրն. Մանուկեանի եւ Վրդ. Թոթոնեանի Հեա, ինչպէս նաեւ, էրեքունի եւ Մարտարապատ ռատիօկայաններու Համար: Գնահատելի էր նաեւ 15 տարեկան պատանի՝ Արթո Արթիւնեանի Հայկական ռատիոյի որակաւոր յայտագիրը: Փիլիմը երկուքի տեղ, չորս անգամ ցուցադրուեցաւ: Ծուցադրութեանց ներկայ եղան կառավարական անձեր, նաեւ օտարներ: Սակայն, զիս ամենաշատ ուրախացնողը եղաւ մեր նոր սերունդի Հետաքրքրութիւնը Մարոյեանի Հանդէսը: Չորս գայրոցներու մէջ, 5-էն 19 տարեկան Հայ աշակերտներուն խօսեցայ Մարոյեանի մասին: Անոնցմէ շատեր անունն իսկ չէին լսած, բայց երբ լսեցին անոր մասին, սկսան Հետաքրքրուիլ ու իրենք զիրենք Հպարտ գգալ Մարոյեանով: Այս առիթով, գնահատելի յողուածներ Հրատարակեցին «Արմենիա», «Դարուն» եւ տեղական թերթերը: Մասնաւորաբար նշելի է Օր. Լիսա Իսկէնսէրեանի յողուածը: Իսկ ՀԲԼՄ-ի «Միութիւն» ամսաթիւնին Համար Հարցազրոյց մը ունեցայ Հանրածանօթ պատմարան Դոկտ. Աւետիս Եսփուհեանի Հեա:

Ես չէի ակնկալեր, որ Աւստրալիոյ Հայութիւնը այդքան յարգանք ու Հետաքրքրութիւն ցոյց պիտի տար մեր աշխարհահռչակ գրողին Հանդէսը: Թերեւս այդ էր պատճառը, որ ես ու արիւնքս՝ Արաքսին մենք մեզ այդքան մօտ զգացինք մեր Հեաւոր Հայրենակիցներուն: Վստահաբար տակաւին շատեր պիտի փափաքէին աւելի մօտէն ճանչնալ ու ծանօթանալ Հայ մեծ գրողին, սակայն ժամանակի անյարմարութեան պատճառով չկարողացանք գոհացում առնել:

- Ես երկու անգամ ներկայ եղած եմ ձեր զրուի-գործոց վաւերագրական Փիլիմի ցուցադրութեան եւ կը փափաքեմ դարձնալ տեսնել: Առ այդ, իրեւ Փիլիմին ծանօթ, ես ինձի թոյլ կու տամ յանձնարարիլ ամէն Հայու, որ գէթ անգամ մը տեսնել Փիլիմը եւ Հպարտանալ մեր ազգի մեծ զուակով: Արդեօք ծրագրա՞ծ էք, որ մօտ ժամանակներուն, օր մը, Փիլիմին տեսաբերիվները պատրաստուին ու վաճառուին:

- Ուր որ ալ երթամ, այդ Հարցումը կ'ուզուի ինձի: Ամէն անձ կը փափաքի ունենալ Փիլիմի օրինակէն: Յոյս ունիմ, որ օր մը, Փիլիմը տեսաբերիվ վերածուի վաճառուելու Համար ժողովուրդին, ամենակարեւորը, անկէ օրինակներ զրկուին աշխարհի բոլոր դպրոցներուն, գրադարաններուն, մատենադարաններուն, մեր Հին ու նոր սերունդներուն ուսումնասիրութեանց Համար: Սակայն, այս ծրագիրը ունի իր դժուարութիւնները, մանաւանդ նկատի պէտք է առնել կարեւոր երկու Հարցեր:-

Առաջին. նախ ըսեմ, որ ես առեւտուրի գործին մէջ չեմ: Սակայն, գիտեմ որ Փիլիմին պահանջը շատ է: Ան որ կը գնէ այս Փիլիմը, պէտք է որ շուկայի մասնագիտութիւն ունենայ, նաեւ յարմար անձը ըլլայ, գլուխ Հանելու Համար այս մակարդակի Հասած գործ մը:

Երկրորդ. ո՞վ պիտի գնէ: Այս Հարցը զիս շատ կը գրադեցնէ: Պէտք է շատ զգոյշ ըլլամ: Կ'ուզեմ վստահելի անձերու յանձնել պատասխանատուութիւնը: Թերեւս միութիւններու, կամ անձերու, զորս ես մօտէն կը ճանչնամ որպէսզի Փիլիմը իր նպատակին ծառայէ: Ո՞մանք կ'ըսեն ինձի. «Մարիէ, դրամդ առ եւ քէֆդ նայէ, գնողը ինչ կ'ուզէ թող այդ ընէ»: Թերեւս այդպէս ալ ընէի, եթէ դրամի Համար պատրաստած ըլլայի այս Փիլիմը:

- Վստահ եմ, որ նման երկարամեթրած վաւերագրական Փիլիմեր շատ ժամանակի ու նիւթակաւի կը կարօտին: Իուք ինչպէ՞ս կրցաք յաջողցնել այս մեծ գործը: Եւ Հիմա, որ վաւերագրական Փիլիմի առաջին Ամերիկահայ արտադրիչն էք, որ շահած է Համաշխարհային Փիլիմի վեց մրցանակներ նոյն գործին Համար, քաջալերուած այս բոլորէն, արդեօ՞ք կը մտածէք յաջորդ ծրագրի մը մասին: Եւ ընդհանրապէս, ի՞նչ է ձեր կարծիքը Փիլիմարուեստի մասին:

- Ծրագրիներ շատ ունիմ եւ նորերն ալ կրնան ստեղծուիլ: Սակայն, որեւէ ծրագիր սկսելէ առաջ, պէտք է նախ նիւթակաւնը ապահովել: Ես ճիշդ Հակառակը ըրի: Որովհետեւ, եթէ նիւթակաւի սպասելի, տակաւին այսօր ալ Փիլիմը պիտի չունենայինք: Փիլիմին բոլոր ծախսերը եւ արտադրութիւնը եղան անձնական միջոցներովս, այդ էր պատճառը, որ գործը տեւեց ութը տարի: Այս գործով, ամէն գնով, ուզեցի յարգանքս ու Հիացմունքս յայտնել Ռելիքիմ Մարոյեանի յիշատակին: Ես կը Հաւատամ, որ Փիլիմերու ճամբով, աւելի գիւրին ու գործնական է ճանչցնել Հայ ժողովուրդը օտարներէն: Հայկական բոլոր միութիւնները անխափր, պէտք է մտածեն ու կազմեն յանձնախումբ մը, մեր ազգն ու մշակոյթը Փիլիմերով ծանօթացնելու Համար աշխարհին: Ասիկա փաստուած ձեւ մըն է եւ միջոց մը, որ օտարները կը գործադրեն:

Փիլիմարուեստը սքանչելի ստեղծագործութիւն է, որ կրնանք սգաագործել մեր ու գալիք Հայ սերունդներուն, շարժանկարի միջոցաւ, սորվեցնելու Հայ ազգին պատմութիւնը, Հայ Հերոսներու կեանքը եւ Հայ մշակոյթը: Ներկայ դարը տեսողութեան դար է: Մանաւանդ երաժարի մը Համար, ամենահաճելի գրադումը Փիլիմ գիտելն է: Ինչո՞ւ չստեղծենք առիթն ու միջոցը մեր նոր սերունդին Համար, որպէսզի Հետաքրքրութեամբ, առանց զգալու սորվի Հայ պատմութիւնը եւ Հայկական ոգիով մեծնայ:

- Ձեր Փիլիմը ինքզինք կը բացատրէ արդէն անոնց Համար, որոնք տեսած են զայն: Կ'ուզէի՞ք որոշ չափով բացատրել բովանդակութիւնն ու նպատակը չտեսնողներուն Համար:

-Շատ սիրով: Նախ նշեմ, որ Ֆիլմին պատմութիւնը, բեմադրութիւնը եւ արտադրութիւնը իմ գործն են, իսկ գործի ընկերս դուստրս՝ Սիւզին, տղաս՝ Հէրլըյար եւ տիկինս՝ Արաքսին, օգնականներս: Ֆիլմին խօսնակն է Հայազգի դերասան, Մայք Քանըրգ անգլիերէն: Երաժշտութիւնը՝ Փոլ Նազլիկեան: Գծադրութիւնը՝ Սարգիս Մուրատեան: Տեսողութիւնը մէկ ժամ է, նրակուած է 16 միլիմետր ֆիլմի վրայ, երեք գոյնով՝ սեւ ճերմակ, սրճագոյն եւ գունաւոր:

Պատմութիւնը կը սկսի 1900-ական թուականներէն, ներկայացնելով Սարոյեանի կեանքին գլխաւոր Հանգրուանները, ուր կան իր մանկութեան յիշողութիւնները, ծննդավայրը, գրականութեան Հանդէպ իր սէրը, Համբաւը, 60 տարւայ իր գրական գործունէութիւնը, իր զգացումները՝ որդեգրած երկրին ու Հայաստանին Հանդէպ եւ իր պատգամը Հայ ժողովուրդին եւ մարդկութեան ուղղուած: Մինչ Սարոյեան իր կեանքի պատմութիւնը կ'ընէ անգլիերէնով, երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի մասին կը խօսի Հայերէնով եւ կը բացատրէ, թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ Հայերէն խօսիլ սորված է: Ֆիլմը կը ձգտի մեր աշխարհաճանաչ գրագէտը եւ անոր միջոցաւ մեր ազգն ու մշակոյթը աւելի մօտէն ծանօթացնել մեր ժողովուրդին եւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն:

Ֆիլմի ցուցադրութեանց ընթացքին ժողովուրդին արտայայտած խանդավառութենէն կը հետեւցնեմ, որ Ֆիլմը խորապէս կ'ազդէ Հանդիսականներուն վրայ եւ անոնց գնահատանքին կ'արժանանայ: Ֆիլմի միջոցաւ, անոնք աւելի մօտէն կը ճանչնան Սարոյեանը: Կը յուսամ, Հայ մամուլն ալ, Հայաստան ու անգլիաստան, յաճախակիօրէն եւ լայնօրէն կ'անդրադառնայ Համաշխարհային արժէք դարձած այս մեծ Հայուն կեանքին ու գործերուն: Յիշենք, որ 1981-էն աստին, իր մաշէն ետք, 15 գիրքեր Հրատարակուած են իր մասին օտարներու կողմէ:

-Ուիլիլմ Սարոյեան, աշխարհաճանաչ է իր գրական գործերով եւ իրր այդ, նոյն ատեն ամենէն շատ ճանչցուած Հայն է օտար ժողովուրդներէն: Սակայն, Հայ ժողովուրդին մէջէն շատեր ոչինչ գիտեն իր մասին, թերեւս անոր Համար, որ Սարոյեան անգլիերէնով գրած է եւ մեր ժողովուրդի կարեւոր մէկ մասին Համար անմատչելի եղած են իր գործերը լեզուի պատճառաւ եւ կամ պարզապէս չեն Հետաքրքրուած Սարոյեանով: Դուք կրնա՞ք քանի մը խօսքով մեզի ներկայացնել Սարոյեանի կեանքն ու գործը:

-Սարոյեան ծնած է Օգոստոս 31, 1908-ին, Ամերիկայի Գալիֆորնիա նահանգի, Ֆրէզնո քաղաքին մէջ: Զորրորդ զաւակն է Պիթլիսէն գաղթած Արմենակ եւ Թագուհի Սարոյեաններուն: Հայրը կը մահանայ, երբ ինք տակաւին երեք տարեկան իսկ չէր եղած: Մայրը իր չորս զաւակները որբանոց կը դնէ Հինգ տարի, ապա ետ տուն կը բերէ Ֆրէզնո: Սարոյեան կը յաճախէ տեղւոյն էմբրսըն վարժարանը եւ նոյն ատեն, ինը տարեկանին, Ֆրէզնոյի փողոցներուն մէջ թերթ կը ծախէ, նիւթապէս օգնելու Համար ընտանիքին: Տասնըչորս տարեկանին կը լէք դպրոցը եւ կ'որոշէ ինքնաշխատութեամբ գրող դառնալ:

● մնացեալը վաղը

Փոլ Գալինեան կը պատասխանէ ժողովուրդի Հարցումներուն

Փոլ Գալինեան Սիտնիի SBS Ռատիօկայանին մէջ

Փոլ եւ Արաքսի Գալինեանները Հայկական Վարժարանի աշակերտներուն հետ

Փոլ Գալինեան եւ դուստրը՝ Սիւզի Գալինեան

տակներ դրուած են նաեւ Սարոյեանի ապրած տուններուն, ծննդավայրին, դպրոցին եւ այն փողոցին անկիւնը, ուր թերթ կը ծախէր: Ամէն տարի Մայիսին, իր յիշատակը կ'ոգեկոչուի գրական մրցումներով, ժողովրդային երաժշտութեամբ եւ շրջապատյալ մը՝ իր ապրած թաղերուն մէջ:

Սարոյեանի գրականութիւնը, կը դասաւանդուի եւ կը վերլուծուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի շատ մը դպրոցներու եւ համալսարաններու մէջ: Մասնաւորաբար, վերջերս հաստատուած եւ իր տեսակին մէջ եզակի՝ Գալիֆորնիոյ Պըրքլի Համալսարանի, հայագիտական բաժնի մաս կազմող Ուիլիամ Սարոյեան Ամպրոնի գրականութեան կաճառէն ներս: Այս ամպրոնին հաստատման համար, իրենց նիւթական օժանդակութիւնը բերին նաեւ ՀԲԸՄ-ի Սան Ֆրանսիսքոյի մասնաճիւղը «Ուիլիամ Սարոյեան, Մարդը Գրողը» ֆիլմը ցուցադրութեան ընդհանուր հասոյթը նուիրելով այդ նպատակին:

Մեզի համար, Սարոյեան մեր հպարտութիւնն է, իր վաթսուն տարիներու գրական գործունէութեամբ, մանաւանդ, որ իր գործերով, Հայ ազգն ու մշակոյթը ծանօթացուց ստարներուն այնպիսի օրերուն, երբ նոյնիսկ Ամերիկայի մէջ հայերը կը հալածուէին, հայերուն ծուռ աչքով կը նայէին ու կ'ատէին: Սարոյեան իր արմատներով զօրաւոր զգաց ինքզինք, հպարտ զգաց իր ազգով եւ գրեց անոնց մասին: Իր մեծագոյն փափաքն էր տեսնել Հայ ժողովուրդը միացած ու դորացած:

Սարոյեան, անուղղակիօրէն, իր գրականութեամբ, առանձինն, այնքա՛ն ըրաւ իր ժողովուրդին համար, որքան ամբողջ ժողովուրդ մը չէր կրնար ընել: Հիմա, կը կարծեմ մեր պարտքն ու պարտականութիւնն է մեր յարգանքի սուրբը տալ իրեն:

- Դուք նկարիչ էք նաեւ Ուիլիամ Սարոյեանի դրոշմաթուղթերու համաւաւոր դիմանկարին, որ նկարած էք Մարտ 26, 1976-ին: Սարոյեան առաջին եւ միակ անձն է, որ Ամերիկան եւ Խորհրդային Միութիւնը միասնաբար իրեն դիմանկարը դրոշմաթուղթերով հրապարակեցին մարդասիրական նպատակներու յիշատակով: Սարոյեանի մահէն տասը տարի ետք, դրոշմաթուղթերու Առաջին Օրուայ Թողարկումի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 22, 1991-ին, Երեւանի եւ Ֆրէզնոյի մէջ: Ես ներկայ էի Ֆրէզնոյի արարողութեան, որ տեղի ունեցաւ «Ուիլիամ Սարոյեան» թատերասրահի դրան առջեւ, մեծ հան-

դիսութեամբ, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Այդ օրը եզակի, պատմական օր մըն էր Հայ ժողովուրդին համար, սակայն, հակառակ անոր որ Ֆրէզնոյի Հայ գաղութը աւելի քան 40.000 անձ կը հաշուէ, ներկայ հայերը մատի վրայ կը համրուէին:

Վերջնթեր հարցումս կապուած է այդ օրուայ հանդիսութեան, որ իմ մտքին մէջ մութ կէտեր թողած է: Մինչեւ այսօր ինծի համար հանելուկ է, թէ ինչո՞ւ դուք տեղ չէիք գրաւած բեմի վրայ նստած 14 անձերու կողքին, որոնցմէ մէկն էր Սարոյեանի դրոշմաթուղթի գծագրութիւնը կատարողը, իսկ դուք՝ հեղինակը նկարին, հոն չէիք:

- Ինծի համար ալ հանելուկ է: Պարզօրէն ըսեմ՝ ես հրաւիրուած չէի: Այս դէպքին վրայ անդրադառնալը շատ անհրաժեշտ չէ, բայց քանի որ հարցուցիք, ըսեմ: Անախորժ երեւոյթ մըն էր, ո՛չ միայն ինծի համար, այլ նաեւ՝ ուրիշներուն, որոնք նկատեցին իմ բացակայութիւնը: Անունս ալ յիշուեցաւ պատահամբ, երբ ներկաներէն մէկը լուր տուաւ հանդիսավարին, թէ նկարին հեղինակը ետեւները նստած է: Արարողութենէն ետք, հանդէսի պատասխանատուն, զիս դրաւ յայտագիրը մակագրողներու կարգին: Յայտագրի կողքի նկարն ալ իմ գործն էր: Յաջորդ օրը, տեղւոյն ամերիկեան օրաթերթը (The Fresno Bee)ն, անդրադարձաւ այս անախորժ պատահարին: Միակ բացատրութիւնը, որ պատասխանատու անձեր սրբին, այն էր, թէ սխալմունք եղեր է:

1986-ին, երբ Ուաշինկթընի Նամակատուներու Վարչութեանց Տնօրէնութիւնը Սարոյեանի բազմաթիւ դիմանկարներու մէջէն իմ գործը ընտրեց դրոշմաթուղթին համար, ինծի պատուիրուեցաւ, որ մինչեւ Մայիս 22, 1991, գաղանի պահեմ այդ ընտրութիւնը: Պահեցի:

Երբեմն կը հանդիպիմ ուրիշներու կողմէ ընդօրինակուած իմ գործերուն, որ կը ծախուին առանց իմ հաւանութեան, հակառակ անոր որ հեղինակի իրաւունքը պահած եմ: Սարոյեան կ'ատէր այդպիսի մարգիկը: Հաւանաբար ա՛յդ էր պատճառը, որ «Կորսուէ՛ այստեղէն», ըսաւ, երբ առաջին անգամ մօտեցայ իրեն, զինք նկարելու յոյսով:

- Կը շնորհաւորեմ ձեզ մեր ազգին պատիւ բերող այս հոյակապ աշխատանքին եւ ձեր զոհողութեան համար եւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեր ընտանիքի անդամներուն, որ զօրավիգ եղած են ձեզի իրենց աշխատանքով ու համբերատարութեամբ, որ դուք կարենայիք անմահացնել Սարոյեանը իր կեանքով ու գործով: Վերջացնելու համար հարցազրոյցը, կրնա՞ք ըսել, թէ ինչպէ՞ս կ'ընթանան շրջապատյաները եւ ո՞ւր պիտի ըլլան յաջորդ ձեռնարկները:

- Շնորհակալ եմ ձեր գնահատանքին եւ այս հարցազրոյցին համար: Հոգեկան մեծ գոհունակութիւն կը զգամ, երբ Սարոյեանի մասին կը խօսիմ:

Իմ ու ընտանիքիս կողմէ խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ՀԲԸՄ-ի Նախագահուհի Տիկին Լուիզ Մանուկեան Սիմոնին, որ պատեհութիւնը ընծայեց ՀԲԸՄ-ի բոլոր մասնաճիւղերուն, որոնք հովանաւորեցին եւ կը հովանաւորեն «Ուիլիամ Սարոյեան, Մարդը Գրողը» ֆիլմի ներկայացումները: Գնահատանքի արժանի է նաեւ Նիւ Եորքի կեդրոնական գրասենեակէն, մասնաճիւղերու ձեռնարկներուն ընդհանուր տնօրէնուհի՝ Տիկին Անիթա Անսէրեանը, որ բժախնդրօրէն կը դասաւորէ մեր շրջապատյաները, լաւագոյն պայմաններով:

Ներկայիս, ՀԲԸՄ-ի աշխատանքները կը շարունակուին գալիք ձեռնարկներուն համար: Մեր յաջորդ շրջապատյալ պիտի սկսի 1997-ի գարնան: Ֆիլմը պիտի ցուցադրուի Եւրոպայի երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ. ինչպէ՞ս՝ Անգլիա, Պելժիա, Աւստրիա, Զուիցերիա, Իտալիա եւ Ֆրանսա:

Այժմ ֆիլմը ցուցադրելու բազմաթիւ խընդրանքներ ունինք զանազան միութիւններու կողմէ, զորս կը յուսանք գոհացնել Աստուծոյ օգնութեամբ: